

Отримано: 7 березня 2018 р.

Прорецензовано: 12 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: olena.mytsko@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-29-31

Мицько О. С. Лінгвокраїнознавчий аспект навчання української мови як іноземної дітей дошкільного віку (на матеріалі курсу «Святкуємо разом!»). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 29–31.

УДК 811.161.2'373'243

Мицько Олена Сергіївна,

*Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів*

ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (НА МАТЕРІАЛІ КУРСУ «СВЯТКУЄМО РАЗОМ!»)

У статті розглянуто лінгвокраїнознавчий аспект навчання української мови як іноземної, особливості навчання іноземної мови дітей дошкільного віку та продемонстровано можливості їхнього практичного застосування на матеріалі уроку на тему свято Андрія (для дітей віком 4-6 років із рівнем володіння УМІ – А2) з навчального курсу «Святкуємо разом!».

Ключові слова: українська мова як іноземна, лінгвокраїнознавство, особливості навчання іноземної мови дітей дошкільного віку.

Мицько Елена Сергеевна,

*Международный институт образования, культуры и связей с диаспорой
Национального университета «Львовская политехника», г. Львов*

ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКИЙ АСПЕКТ ОБУЧЕНИЯ УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА (НА МАТЕРИАЛЕ КУРСА «ПРАЗДНУЕМ ВМЕСТЕ!»)

В статье рассмотрен лингвострановедческий аспект обучения украинскому языку как иностранному, особенности обучения иностранному языку детей дошкольного возраста и продемонстрированы возможности их практического применения на материале урока на тему праздник Андрея (для детей 4-6 лет с уровнем владения УМИ – А2) по учебному курсу «Празднуем вместе!».

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, лингвострановедение, особенности обучения иностранному языку детей дошкольного возраста.

Olena Mytsko,

International Institute of Education, Culture and Diaspora Relations Lviv Polytechnic National University, Lviv

THE CULTURE-ORIENTED LINGUISTIC WHILE TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE FOR THE CHILDREN OF PRESCHOOL AGE (ON THE BASIC OF THE COURSE “LET’S CELEBRATE TOGETHER”)

The article deals with the linguistic and ethnographic aspect of teaching Ukrainian as a foreign language (UFL) for the children of a preschool age. The purpose and tasks of culture-oriented linguistic are studied. The content of the concept of background knowledge and in what vocabulary layers they are reflected (non-equivalent vocabulary, connotative vocabulary, background vocabulary, onyms and phraseologisms) are analyzed.

The ways of culture-oriented linguistic competence formation during the teaching UFL are defined. The peculiarities of teaching a foreign language to the children of a preschool age are reviewed. The difficulties encountered during the teaching a foreign language to the pupils of this age group are outlined, and the language strategies for overcoming the difficulties are studied. The potential of using different kinds of language games (didactic, communicative, creative ones) during the teaching UFL has been analyzed.

The practical application of the a for mentioned methodological recommendations has been demonstrated on the material of the lesson «St. Andrew» in the «Let’s Celebrate Together!» course. This lesson is created for to work with children of the age of 4-6 years old who have the knowledge of UFL at the A2 level.

Key words: Ukrainian as a foreign language, culture-oriented linguistic, features of teaching a foreign language to the children of a preschool age.

Діяльність українських суботніх та недільних шкіл за кордоном – один з потужних факторів збереження національної ідентичності закордонних українців. У таких школах діти вивчають низку предметів українознавчого циклу, а саме: українську мову та літературу, природознавство, історію та географію України. Дуже часто у навчальному процесі вчителі цих шкіл стикаються із труднощами, зокрема із відсутністю навчально-методичних матеріалів із української мови як іноземної (УМІ) для дітей. Саме тому, у відповідь на запит вчителів українських суботніх та недільних шкіл з-за кордону Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК) започаткував проєкт «Українським суботнім та недільним школам діаспори», суть якого полягає у апробації навчально-методичних матеріалів, розроблених працівниками МІОКу та подальшій публікації вже апробованих матеріалів на освітньому порталі «Крок до України» [<http://krok.miok.lviv.ua/uk/>].

Курс «Святкуємо разом!» – один із низки матеріалів, надісланих для апробації. Метою цього курсу є вивчення УМІ та ознайомлення дітей із святковим календарем українців. Курс охоплює такі теми: Різдво, Пасха (Великдень), Івана Купала, свято Андрія та Миколая. Навчальні матеріали розроблено із врахуванням вікових особливостей дитячої аудиторії та рівня володіння УМІ, наприклад, для ознайомлення із святом Андрія розроблено три конспекти уроків для роботи у трьох різних групах дітей – один урок для роботи із дітьми віком від 2 до 4 років та із рівнем володіння УМІ А2, один для роботи із дітьми віком від 4 до 6 років та із рівнем володіння УМІ А2 та один для роботи із дітьми віком від 6 до 8 років та із рівнем володіння УМІ В1. Також до кожного конспекту уроку розроблено комплекс карток для індивідуальної роботи дітей.

Метою цього дослідження є окреслення основних особливостей роботи із лінгвокраїнознавчим матеріалом під час навчання української мови як іноземної (УМІ) дітей дошкільного віку в українських суботніх та недільних школах діаспори.

Завдання цього дослідження: вивчення особливостей роботи із лінгвокраїнознавчим матеріалом у курсі навчання УМІ, аналіз вікових особливостей навчання дошкільнят іноземної мови та застосування вищенаведених методичних рекомендацій в контексті уроку «Свято Андрія» із курсу «Святуємо разом!».

Опанування будь-якої іноземної мови неможливе без засвоєння інформації про країну, її культуру, традиції та звичаї, адже мова відображає ментальність народу. Будучи однією з ознак нації, її соціальною взаємодією, мова є головною формою вираження та існування національної культури [1, с. 12].

Дослідженням лінгвокраїнознавства у контексті навчання іноземних мов займалось багато науковців, зокрема Верещакін Е. та Костомаров В. (на матеріалі російської мови як іноземної), Каменецька Н., Кашук С. (на матеріалі англійської мови), Борисенко М. (на матеріалі французької мови), Галка Ю., Бронська А., Редька М., Самусенко, Клімкіна (на матеріалі української мови).

Вивчення мови крізь призму культури займається лінгвокраїнознавство. «Лінгвокраїнознавство – це аспект методики викладання іноземних мов, в якому досліджуються питання відбору та прийомів подачі студентам відомостей про країну, мова якої вивчається, з метою забезпечення їх практичного володіння даною мовою. З другого боку, лінгвокраїнознавство – це аспект навчання іноземної мови (поряд з фонетичним, лексичним, граматичним), який відбиває національно-культурний компонент мовного матеріалу» [3]. Метою лінгвокраїнознавства є формування комунікативної компетенції під час між-культурного спілкування через адекватне розуміння мовленнєвих актів та тексту. Основними філологічними завданнями лінгвокраїнознавства, на думку Полякової С. та Мамонової Л. [6], є:

1. Вилучення культурознавчої інформації з мовних одиниць. В цьому випадку на перший план як основна задача навчання висувається культура.

2. Навчання сприйняттю, або ознайомлення з мовною одиницею на фоні образу, аналогічного тому, що присутній в свідомості носія мови та культури. Власне, друге завдання має на меті формування адекватного розуміння тексту, застосування мовленнєвих конструкцій у відповідних ситуаціях, що є основою комунікативної компетенції.

«Ці поняття відображають актуальну тенденцію сучасної освіти: з одного боку, відбувається навчання іноземної мови, а з іншого – учень або студент здобуває інформацію про культурні особливості країни, мову якої вивчає. Водночас варто зауважити, що в такому поєднанні іноземна мова стає дзеркалом суспільного та культурного життя народу – носія цієї мови» [5, с. 131].

Лінгвокраїнознавчий матеріал охоплює відібраний відповідно до рівня володіння мовою та вікових особливостей аудиторії навчальний матеріал, який відображає фонові знання носіїв мови, а також невербальні форми мовлення. Фонові знання – це знання носіїв мови про навколишній світ. Фонові знання відображаються у лексиці із національно-культурним компонентом до такої лексики належать: безеквівалентна лексика (реалії); конотативна лексика; фонові лексика; оніми; фразеологізми. Безеквівалентна лексика (реалії) – це лексеми, на позначення предметів, явищ та понять, які притаманні для культури певної країни та відсутні в інших (наприклад: *вареники*). До конотативної лексики належать слова, що мають спільне основне значення, але відрізняються культурно-історичними асоціаціями (наприклад: укр. *Святий вечір* та англ. *Christmas Eve* мають спільне основне значення *вечір напередодні Різдва*, але відрізняються тим, що українці на Святий вечір готують дванадцять пісних страв, вечеряють із родиною та колядують, а для англійців цей день є останнім шансом встигнути купити усім різдвяні подарунки, прикрасити ялинку та підготувати декоративні шкарпетки для подарунків від Санти). Фонові лексика – це лексеми на позначення предметів, понять та явищ, що мають відповідники у порівнюваних мовах, але відрізняються формою, кольором матеріалом, призначенням (наприклад укр. *хата* та рос. *изба* означають місце для проживання селян, але коли мова хата – будинок із глиняними побіленими стінами під солом'яною стріхою, а изба – будинок із зрубу дерева із темними стінами під тесовою покрівлею). Оніми – це власні назви (Великдень, Київ). Як відомо, фразеологізми – стійкі мовні одиниці, що характеризуються відтворюваністю, цілісністю значення та непроникністю, які мовець використовує відповідно до ситуації (паремії, афоризми, вітання).

Галка Ю. [2] зараховує до робочого лінгвокраїнознавчого матеріалу автентичні тексти (уривки з художньої прози, статті з журналів та газет), автентичні діалоги, вірші, пісні. Судук І., Литвин Н., Титова М. [8, с. 158] виділяють такі шляхи формування лінгвокраїнознавчої компетенції:

- з'ясування значень безеквівалентних лексем, що позначають реалії країни, мову якої студенти вивчають, та забезпечення вільного і свідомого користування ними у мовленні;
- вивчення фразеологізмів, які відбивають специфічні національні риси, традиції, побут країни;
- вивчення лінгвокраїнознавчого матеріалу через ознайомлення з відповідними рекламними проспектами, оголошеннями, вирізками з газет, афішами тощо;
- читання текстів лінгвокраїнознавчого характеру, як аудиторне, так і самостійне, та виконання завдань на їх розуміння і якнайкраще засвоєння лінгвокраїнознавчого матеріалу.

Організуючи заняття з УМІ для дітей дошкільного віку потрібно враховувати не тільки особливості подання лінгвокраїнознавчого матеріалу та шляхи формування лінгвокраїнознавчої компетенції, а методичні й психологічні особливості опанування іноземною мовою.

Рибінська С. [7, с. 59] виокремлює вікові особливості молодших школярів, що перешкоджають ефективному навчанню іноземної мови в дитячих навчальних закладах. До цих особливостей дослідниця зараховує мимовільність психічних процесів, відсутність абстрактного способу мислення, недостатню концентрацію уваги, переважно механічний характер пам'яті, нездатність учнів двох перших класів координувати інтелектуальні операції та здійснювати їх одночасно, не сформованість металінгвістичних умінь, відсутність внутрішньої змістовної мотивації іншомовного спілкування.

Зважаючи на вищеперераховані вікові особливості школярів вчитель повинен застосовувати мовленнєві стратегії, спрямовані на полегшення вивчення української мови як іноземної, зокрема зменшувати темп мовлення, спрощувати мовленнєві конструкції, робити паузи, повторювати матеріал, необхідний для засвоєння. Також вчитель повинен використовувати стра-

тегії підтримки пізнавальної діяльності, до них Рибінська Н. зараховує візуалізацію (підкреслювання, обведення, заштриховування, виділення кольором, геометричними фігурами, жестами, рухами тощо); застосування наочних засобів навчання; навідних запитань.

Обґрунтованою з методичної точки зору є інтеграція гри у процес вивчення УМІ. «Враховуючи психологічні та фізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, найоптимальнішим способом початкового навчання є ігрова ситуація» [4]. У методичній літературі виділяють три типи мовних ігор: дидактичні; комунікативні; творчі.

Дидактичні ігри застосовують для формування певних вмінь та навичок для практичного застосування мовних явищ (фонетичні, лексичні, граматичні ігри та ін.). Комунікативні ігри мають на меті забезпечення іншомовної комунікації, передбачають виконання комунікативного завдання. Творчі ігри дозволяють учням застосувати свою фантазію, до них зараховують рольові ігри та ігри-драматизації.

Курс «Святкуємо разом!» тісно пов'язаний із комунікативною темою *свята*. Вивчення цієї комунікативної теми, окрім засвоєння нової лексики, передбачає ознайомлення із традиціями, звичаями, прикметами, іграми, танцями, онімами, фразеологізмами українського народу.

Під час розробки курсу «Святкуємо разом!» ми врахували і особливості викладання лінгвокраїнознавчого матеріалу в іншомовній аудиторії в курсі вивчення УМІ, і психологічні особливості навчання дітей дошкільного віку. Надалі продемонструємо яким чином вище значенні особливості реалізуються в конспекті уроку «Свято Андрія» для роботи із дітьми віком від 4 до 6 років та із рівнем володіння УМІ А2.

Вивчати українські свята та традиції маленьким українцям за кордоном допомагає вигаданий персонаж хлопчик Павлик.

Першим завданням для роботи із дітьми є вивчення нової лексики (*лексми калита, змащувати, ворожити, молодь* та словосполучення *заплющувати очі*). Для семантизації цих лексем використано метод ілюстрації (картки із зображеннями для індивідуальної роботи учнів). Як бачимо, що серед слів, запропонованих до вивчення маємо безеквівалентну лексему *калита*, що означає святковий солодкий хліб із діркою посередині та належить до групи лексем на позначення страв національної кухні. Друге завдання – розповідь Павлика про традиції святкування Андрія, у якій він розповідає і про традицію випікання калити, і гри з калитою, і дівочі ворожіння. Важливо пам'ятати про те, що вчитель повинен виразно читати текст від імені Павлика, робити паузи та повтори задля кращого розуміння дітьми прослуханого тексту. Третє завдання – комунікативна гра «Ворожіння», яка має на меті й імітацію ворожіння напередодні Андрія, й вироблення комунікативних навичок (кожній дитині потрібно намалювати на маленькому аркуші паперу іграшку, цукерку чи квітку, зігнути цей листочок та покласти до мішечка. Потім діти по черзі із заплющеними очима дістають один листочок із мішечка та придумують коротку історію про те, що зображено). Четверте завдання спрямоване на актуалізацію знань про пори року за допомогою аудіовізуального методу (перегляд відео про пори року). П'яте завдання – комунікативна гра «Три слова», суть якої полягає у тому, що учні стають в ряд, а вчитель по черзі ставить кожному запитання, хто відповів правильно – робить крок вперед. виграє той, хто швидше дістанеться до вчителя. Шосте завдання передбачає виготовлення калити з пластиліну, задля кращого запам'ятовування цієї лексеми та її значення. Останнє, сьоме, завдання полягає у заучуванні напам'ять вірша Платона Воронька «Падав сніг на поріг», задля розвитку пам'яті учнів.

Отже, під час вивчення УМІ в українських суботніх та недільних школах важливе значення має вивчення лінгвокраїнознавчого матеріалу. Обґрунтованим у дитячій аудиторії є вивчення безеквівалентних лексем та семантизація їхнього значення за допомогою методу ілюстрації, прослуховування текстів з лінгвокраїнознавчим матеріалом для ознайомлення із культурою країни, закріплення здобутих вмінь та навичок в ігровій формі.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні особливостей навчання лінгвокраїнознавчого матеріалу дітей інших вікових груп та подальшій розробці нових навчально-методичних матеріалів курсу «Святкуємо разом!».

Література:

1. Воробьев В. В. Лингвокультурология (теория и методы) / В. В. Воробьев. – М. : Изд-во РУДН, 1997. – 331 с : 12
2. Галка Ю. М. Викладання української мови як іноземної у лінгвокраїнознавчому аспекті [Електронний ресурс] / Ю. М. Галка – Режим доступу до ресурсу: <http://kmp.fl.kpi.ua/uk/node/45>.
3. Кечик О. О. Лінгвокраїнознавчий аспект навчання іноземної мови / [Електронний ресурс] / О. О. Кечик. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/8_NPE_2007/Philologia/20941.doc.htm
4. Лагодзінська В. С. Особливості навчання іншомовної лексики в початковій школі [Електронний ресурс] / В. С. Лагодзінська – Режим доступу до ресурсу: <http://eprints.zu.edu.ua/20019/1/29.pdf>.
5. Мороз Л. Вивчення лінгвокраїнознавчого аспекту в процесі оволодіння іноземними мовами / Л. Мороз, О. Король // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2014_2_40]
6. Полякова С. В. Лінгвокраїнознавство – освіта засобами іноземної мови [Електронний ресурс] / С. В. Полякова, Л. А. Мамонова – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/ESPR_2006/Philologia/10_poljakova%20s.v..doc.htm.
7. Рибінська Ю. А. Психологічні особливості формування навичок вивчення іноземної мови в дітей трьох-шести років / Ю. А. Рибінська // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2016. – №2. – С. 57–61.
8. Судук І. Шляхи формування лінгвокраїнознавчої компетенції на заняттях з української мови як іноземної / І. Судук, Н. Литвин, М. Титова // Вісник ОНУ: серія Філологічна. – 2016. – С. 153-159.